

L'ESCULTURA CATALANA A LA BIBLIOTECA MUSEU VÍCTOR BALAGUER ALS SEUS INICIS

Clara Creixell Ferré
Historiadora de l'Art i Arxivera

L'escultura catalana va tenir un paper fonamental durant els primers anys de vida del Museu Víctor Balaguer. De fet, es podria dir que, per Víctor Balaguer, el coneixement de les grans obres escultòriques era molt important de cara a la formació de nous artistes. Però també com a transmissor de valors i de referències culturals i patriòtiques al conjunt de la població. El Museu de Models, format amb obres originals, treballs preliminars o rèpliques de peces escultòriques notables realitzades amb guix i fang, dels principals escultors del moment, es pot considerar com un antecedent del Museu de Reproduccions Artístiques de Barcelona.

ELS ANTECEDENTS

Des de l'antiguitat els models escultòrics han tingut un pes molt important en l'art. Julius Schlosser¹ situa els antecedents dels museus als temples i tombes de l'antiguitat on es reunien un conjunt d'imatges de gran valor religiós i artístic que qualsevol ciutadà podia veure i admirar. Posteriorment, els romans copiaven i imitaven els escultors grecs, els quals consideraran com un referent constant.

Amb l'arribada del Renaixement italià al segle XV, es crearen els museus de reproduccions. Segurament, el més antic de què es té constància és el de Lodovico Gonzaga, bisbe de Màntua, a l'últim decenni del Quattrocento italià.² També es té notícia d'un museu de buidats fets amb guix de mà de l'escultor Leone Leoni (1509-1590). Si bé Gonzaga va preferir acumular petites reproduccions,

Leoni aconseguí aplegar peces de grans dimensions, algunes de les quals eren còpies d'escultures de l'antiguitat.

Tal com defensa Andrea García Sastre, amb els anys van aparèixer diferents museus que oferien als estudiants de Belles Arts la possibilitat de conèixer els models escultòrics i d'aprendre'n, orientats a un clara finalitat didàctica. Gràcies a les reproduccions realitzades amb guix i fang al llarg de la història, s'ha pogut disposar de grans col·leccions que permeten seguir l'evolució històrica de les arts. Grans intel·lectuals com Winckelmann, Lessing, Schiller o Goethe van ser grans admiradors d'aquests centres.³ Com veurem, el present model museològic va ser adoptat durant la segona meitat del segle XIX pel Museu Balaguer, el Museu de Reproduccions Artístiques de Barcelona, i per altres museus de ciutats com Madrid o Bilbao.

L'ESCUPTURA AL MUSEU BALAGUER: ELS INICIS

L'escultura va tenir un pes molt important durant els primers anys de vida de la institució, i tots els seus membres es van preocupar molt per l'adquisició d'aquestes peces, i per restaurar-les, ja que, sovint i com a conseqüència del trajecte que aquestes peces realitzaven en tren, sofrien alguns desperfectes que havien obligat a la recomposició de les peces.

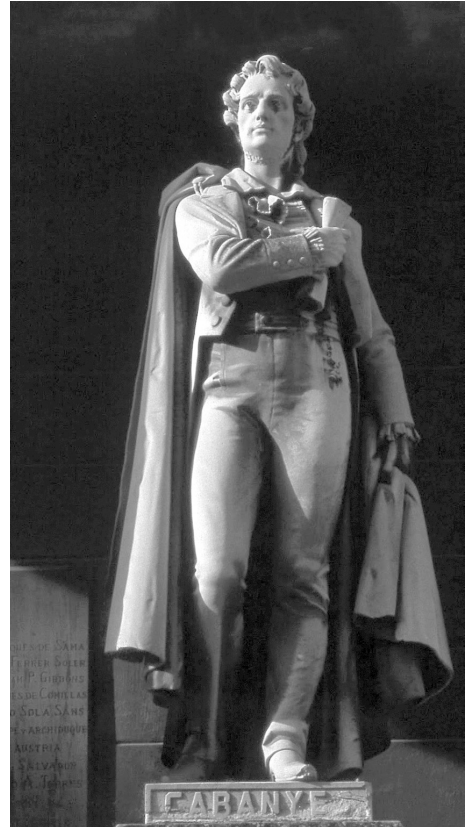
Gràcies a la informació que ens ha arribat a través dels dietaris de Joan Oliva i els epistolaris d'Oliva, Manuel Creus i Víctor Balaguer, coneixem l'alta consideració que tenia aquesta disciplina artística, per damunt i tot de la

pintura. Fem aquesta afirmació considerant, en primer lloc, que la informació que ens proporcionen les fonts de l'època és molt més abundant en escultura que en pintura, i en segon lloc, considerant l'entossudiment quasi obsessiu de Balaguer en posar dues escultures monumentals que servissin d'homenatge a vilanovins il·lustres (els escollits foren el bisbe Armanyà i el poeta Manuel de Cabanyes).

Recordem que en aquest moment és quan als museus europeus es posen en voga les còpies i els esbossos i que amb pocs anys de diferència a Barcelona es va crear el Museo de Reproducciones Artísticas. Aquests dos centres varen vetllar per aconseguir còpies d'escultu-

MANUEL FUXÀ I LEAL.
Francesc Armanyà (1887)

JOSEP CAMPENY I SANTAMARIA.
Manuel de Cabanyes (1889)

lLa Pinacoteca any 1886

res del museus de la categoria del Louvre o el British per tal de poder-les difondre entre el públic local. Per tant, el que veurem que passa al Museu Balaguer entra dins dels corrents filosòfics i ideològics del període.

Així, en sintonia amb els moviments europeus coetanis i també per motius d'ordre econòmic, des del museu es van promoure les obres en guix, terracota, fang i d'esbossos, tot considerant que en el model o esbós hi residia la idea originària de l'artista, i es va promoure de tenir còpies d'escultures antigues o realitzades per escultors catalans o forans il·lustres, i impulsar una Escola de Models al Museu.

Alguns dels escultors que van donar les seves obres a la institució foren els següents: els germans Vallmitjana, Josep Campeny, Querol, Pere Carbonell, Eulogio Garcia, Francisco Javier Escudero Lozano, Ramon Subirat Codorniu, Eugenio Duque, Agustí Claramunt Martínez, Francesc Pagès Serra-

tosa, Pere Carbonell Huguet, Manuel Fuxà, Enric Clarassó Daudí, etc.

COL·LOCACIÓ DE LES PECES

Per causa de les contínues donacions que es varen anar produint al llarg de les dècades dels 80 i 90 al Museu Balaguer, cada cop hi havia més problemes d'espai per tal de poder situar les obres. És per això que, després de les súpliques del bibliotecari de la institució, Joan Oliiva, es va finançar un eixamplament de l'edifici i es va construir un edifici que servís com a lloc de repòs a Don Víctor Balaguer, la Casa de Santa Teresa. Les obres es van finalitzar als volts de 1893, però, com que l'espai continuava sent reduït es va procedir a traslladar una selecció de les obres a la Casa de Santa Teresa, espai destinat a ús exclusiu de Balaguer i les persones de la seva confiança.

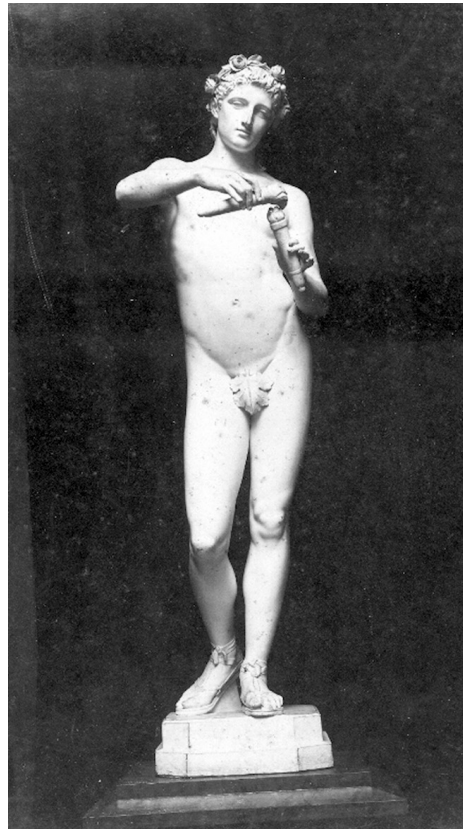
La pintura catalana va ser la que majoritàriament es va destinar als salons de Santa Teresa; per tant, com que no estava exposada al

museu, quedava vedada del gran públic. A la pinacoteca, doncs, hi hauria quedat bàsicament la pintura antiga, és a dir, la que va ser realitzada pels grans mestres del Segle d'Or i pels pintors de les Escoles Castellanes. Aquest fet és un clar indicador de la preferència del gran públic per les escenes històriques, mitològiques i grandiloqüents característiques d'aquesta pintura, enfront d'una pintura de caràcter molt més costumista i destinada a decorar les estances burgeses, com és el cas de la pintura catalana característica del període. Tal com diu la guia d'A. Garcia Llansó:

*“La Casa de Santa Teresa, en memoria del nombre que llevaba la buena y virtuosa madre del ilustre vate, doña Teresa de Cirera de Cervera, y en homenaje a la inclita taumaturga española gloria de la iglesia (...). Destinada primero la casa a servir de residencia del ilustre hombre público, el arquitecto don Buenaventura Pollés ajustó a tal objeto y distribución; mas la necesidad de buscar espacios en donde colocar los 105 lienzos, esculturas y objetos valiosos que de continuo se remitían al Museo y que no podía ya contener, decidieron al señor Balaguer ofrecer los mejores salones de su vivienda, que se han convertido en otro Museo, de carácter especialísimo, íntimo, podríamos decir, puesto que reúne las obras artísticas de los escultores y pintores catalanes, así como las manifestaciones artístico-industriales o suntuarias de nuestro país de las pasadas centurias.”*⁷⁴

La divisió entre l'art antic i l'art modern, l'art català i l'art forà, va ser un fenomen habitual en els museus moderns fins a arribar a època de les avantguardes. El conjunt de la pinacoteca antiga del Museu Víctor Balaguer comprenia autors des del Barroc fins a

començaments del segle XIX castellà. Se sap que entre els quadres que procedien de la col·lecció particular de Don Víctor hi hauria un Zurbarán, un Viladomat i dos Flaugier que va heretar del seu pare; també hi ha el dipòsit que Víctor Balaguer amb l'ajuda del secretari Celestí Pujol va aconseguir del Museu del Prado, en el qual hi havia obres de pintors tan destacats com Carducho, Carreño de Miranda, Alonso del Arco o Bartolomé Pérez. També hi ha donacions fetes per amics com el polític Ramon Estruch (que donà una al·legoria de Jordaens), o alguns patrons de la Junta com és el cas de Josep Ferrer i Soler, que va aportar alguns quadres

JERONI MIQUEL SUÑOL I PUJOL
 Himeneu (c. 1886)

que posteriorment, el 1885, va retirar, un any després de la seva donació.

Els canvis del 1893, la primacia de l'escultura

Per què podem parlar de la supremacia de l'escultura vers la pintura en el fons del Museu Víctor Balaguer? El 1893 fou un any de canvis en l'estructuració del Museu Víctor Balaguer. Gràcies als dietaris de Joan Oliva i a la informació que ens proporciona la primera guia de la institució editada el mateix 1893 i escrita per Antoni Garcia Llansó, *Una visita al Museo Biblioteca Balaguer*, tenim informació precisa sobre la col·locació de les obres d'art en aquesta reestructuració del museu. Sabem que l'edifici, d'estil egipci en el seu conjunt, estava compost per dues ales de cinquanta-cinc metres de longitud per nou d'ample, unides pel majestuós pòrtic, rematat per un frontó, en què hi ha els escuts d'armes de Vilanova i, al fris escrit amb lletres ben

grans, el lema de la institució: "Surge et ambula". Completen la seva decoració les dues estàtues de grans dimensions, que representen dos dels fills més il·lustres de la vila, el bisbe Armanyà i el poeta Cabanyes, obres dels escultors Fuxà i Campeny, respectivament.

L'edifici està coronat per una cúpula que correspon a la rotonda del vestíbul, centre o eix de l'edifici, al qual convergien la resta de les sales, decorat amb l'efígie de vilanovins notables. A la dècada dels anys 80 i 90 del segle XIX, aquesta rotonda estava decorada amb notables escultures, entre les quals figurava *l'Himeneu* de Suñol, escultura per la qual els membres de la institució sentien una gran predilecció i de la qual ens ha arribat abundosa informació gràcies al testimoni de Joan Oliva. En aquest espai també es trobaven situades les còpies de la *Venus Medicis*, *el Faune del Vaticà* i la *Venus de Milo*. Al centre i sobre una columna de marbre, tal com encara podem contemplar-ho avui en dia,

s'aixecava una columna coríntia de marbre gris, on destaca el bust del fundador, amb marbre blanc de Carrara, obra de l'escultor italià Nicoli.

Saló Maria

El saló Maria no estava en la construcció originària de la Biblioteca Museu. L'arribada massiva de donacions per part dels artistes va fer que es veiessin en l'obligació d'eixamplar l'edifici, creant aquest saló destinat a encabir-hi les grans escultures del museu. Sabem que el bibliotecari Oliva des del 1887 ja reclamava a Víctor Balaguer una ampliació del museu per tal de poder col·locar totes

les escultures que no tenien el seu lloc en el museu, o bé que no podien brillar amb llum pròpia, per causa del fet que les condicions d'exposició d'aquella època no eren les idònies:

*"Infinito celebrariamos todos que pudiera v. realizar su propósito de pasar algunos días en esta villa, no alegrándome menos de que no le haya parecido mal la idea de levantar un nuevo edificio como ensanche del museo. Sólo v. puede llevar a cabo obras tan necesarias ya. La escultura que tiene muchísima importancia, necesita un local con las luces que no puede darle un salon para cuadros."*²⁵

MANUEL FUXÀ I LEAL
Bonaventura Carles Aribau (1884)

Tot i que aquest edifici va acabar materialitzant-se en la Casa de Santa Teresa, es va construir el saló Maria per exhibir les importants peces escultòriques que anaven arribant a la institució. A la Casa de Santa Teresa, al final hi aniria a parar tota la col·lecció de pintura catalana de temàtica més costumista i algunes de les escultures que no tenien lloc al saló que s'havia creat per a aquesta disciplina.

Antoni Garcia Llansó la descriu com una sala de les mateixes dimensions que la pinacoteca. Juntament amb la notícia que ens presenta la guia del Llansó, també hem de tenir en compte el testimoni dels dietaris del bibliotecari Oliva. Segons aquests, al saló hi havia les escultures de la *Lucrècia* i el *Neptú* de Campeny. També sabem que es van traslladar a aquesta sala les escultures de Jeroni Suñol del *Sant Pau* i *Dante*. De l'escultor Santmartí hem de destacar el monumental grup que a les cartes apareix citat com a *El primer grito de independència* i l'estàtua *Marquès de Pontejos*. De l'escultor Díaz hi havia un grup escultòric monumental, que representava

al·legòricament el *Combat de Trafalgar*. Com a peces importants de la sala, destaquen *La Bellesa dominant la força*, *la Nena de la cadira*, *La tradició*, *Bacus i Cupido*, totes elles de Venanci Vallmitjana. Del seu germà Agapit, hi havia l'escultura *Escotógenes vencido*, que havia cridat l'atenció a l'últim certamen nacional i, paral·lelament, de Vallmitjana Abarca, un *Lleó*. De Fuxà es va col·locar *La senyal de la Creu*, i es van col·locar les estàtues de *Job*, *Ferrer de Blanes* i *Santa Teresa de Jesús*, de Pagès Serratosa. L'al·legòrica representació de l'*Escàndol*, obra de Josep Campeny, nét del cèlebre Campeny, sorprèn per l'atreviment de la seva concepció i interessava molt als membres del museu de l'època pel sentiment que revelava. De Clarassó es va col·locar *La Oració o Resignació*. De Querol, autor del frontó que decora el frontispici del palau destinat al Museu i Biblioteca Nacional, es va situar *El Màrtir Cristià*; seguint aquesta dinàmica d'art religiós, de Rafael Atché, autor de l'estàtua de Colom de Barcelona, teníem un *Sant Crist*.

Altres autors que tenien escultures en aquest saló eren Carbonell, Soler Forcada, Tasso, Duque, Claramunt, Ghiloni, etc. A més, també hi havia rèpliques en guix d'Apol·lo, Minerva, Níobe, Zenó, Sòcrates, Ciceró, etc. A aquesta sala, també hi havia col·locades transversalment tres vitrines, que contenien objectes curiosos i d'allò més variats.

La casa de Santa Teresa

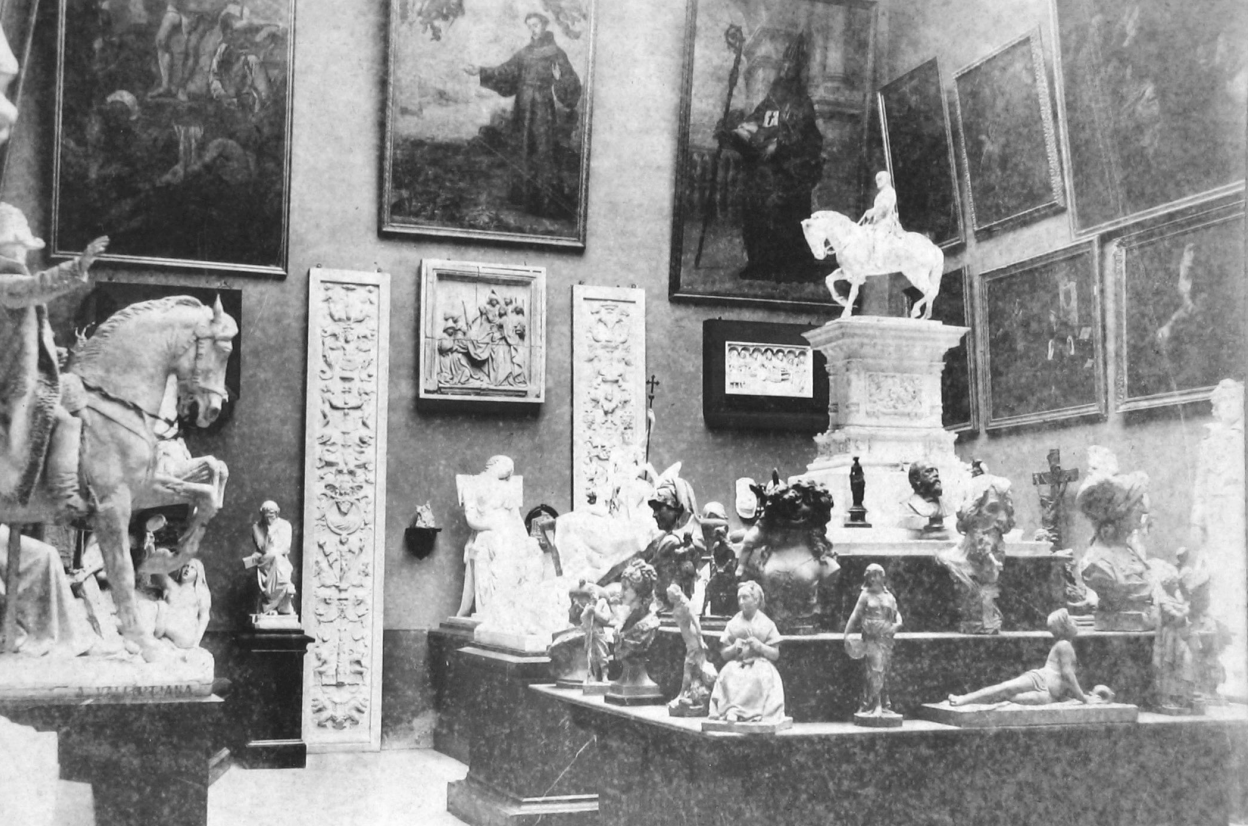
La casa de Santa Teresa es va construir per servir de residència a Víctor Balaguer en les seves estades a Vilanova. Aquesta casa va ser obra de l'arquitecte Bonaventura Pollés. La necessitat de buscar espais on col·locar totes les pintures catalanes que arribaven i que no

tenien cabuda en el Museu ja que la pinacoteca contenia la pintura de les escoles castellanes, el dipòsit del Prado i de mestres antics:

*“la necesidad de buscar espacios en donde colocar los lienzos, esculturas y objetos valiosos que de continuo se remitían al Museo y que no podía contener ya, decidieron el señor Balaguer a ofrecer los mejores salones de su vivienda, que se han convertido en otro Museo de carácter especialísimo, íntimo, podríamos decir, puesto que reúne las obras artísticas de escultores y pintores catalanes, así como manifestaciones artístico-industriales o suntuarias de nuestro país de las pasadas centurias. En los cuatro grandes salones que existen en el piso bajo hallanse distribuidos los ciento veintitrés lienzos y setenta y tres esculturas de nuestro arte regional.”*⁹⁶

Arribats en aquest punt hem de fer una petita matisació a l'afirmació de Llansó quan diu que l'escultura i pintura catalanes van a parar a Santa Teresa. Com podem veure, l'escultura catalana té una representació molt important al saló Maria, mentre que no trobem cap exemple de pintura catalana al Museu; tota és pintura antiga, castellana o procedent del dipòsit del Prado. Per tant, podem assegurar amb certesa que l'escultura catalana tenia una major consideració que la pintura, que es va portar directament a Santa Teresa el 1893.

Tot i així, l'art procedent de fora de les nostres fronteres i l'art antic tenien una consideració molt superior a la de la pintura i escultura catalana del període. Sabem que a aquesta sala hi havia una rica marquesina coberta de vidres i adornada amb grans gerros. Aquesta sala, contenia ella sola 52 quadres, entre pintures a l'oli, aquarel·les, pastels i di-

buijos. En el primer grup, hi ha representada una gran diversitat de gèneres i escoles de la pintura catalana. Entre aquests pintors hem de destacar: Baldomer Galofre, Modest Urgell, Joaquim Vayreda, Josep Masriera, Josep Armet, Sans, Enric Serra, Torrecasana, Anglada, Alaudé, Carbonell, Montserrat, Valls, Vinyals, Llaverías, Benavent, Ricardo Martí i Martí Alsina, Cusí, Padró (Tomàs i Ramon), Ferrer, Nin i Tudó, etc. Com a obres curioses i destacades tenim de Laureà Barrau els esbossos que va realitzar per executar el seu quadre de *La rendició de Girona*.

Els canvis del 1895, la vindicació de la pintura

El 1895 és un altre any clau en el moviment de les obres de la institució. Gràcies a les notícies que ens ha proporcionat el dietari de Joan Oliva d'aquest any, sabem que alguns dels quadres que eren a Santa Teresa varen tornar al Museu, segurament, amb la inten-

ció que al Museu hi figuressin alguns dels exemples més notables de la pintura catalana coetània.

“Por la mañana traigo proyecto nuevo distribución de cuadros, gasto que abona don Victor, por no tener fondos la Junta y por querer Don Victor que los cuadros al óleo que están en el primer piso de Santa Teresa pasen otra vez al Museo. Aprovechando la creación de este cambio, quedarán cuadros antiguos en la pared derecha del salón de pinturas (salvo el 2 de mayo). Y sólo cuadros modernos en las testeras y pared izquierda (salvo clérigos menores y guerra y paz), pasando al salón de escultura (Maria). El San Antonio, la Resurrección, y el San Agostino (las dos últimas de Santa Teresa), también irán allí los dos cuadros de los Reyes arrodillados formando con el tapiz un grupo que cubrirá las dos ventanas del Salón Maria, al cual pasarán asimismo los demás cuadros antiguos que están colocados en Santa Teresa y no necesitaré para el Salón de

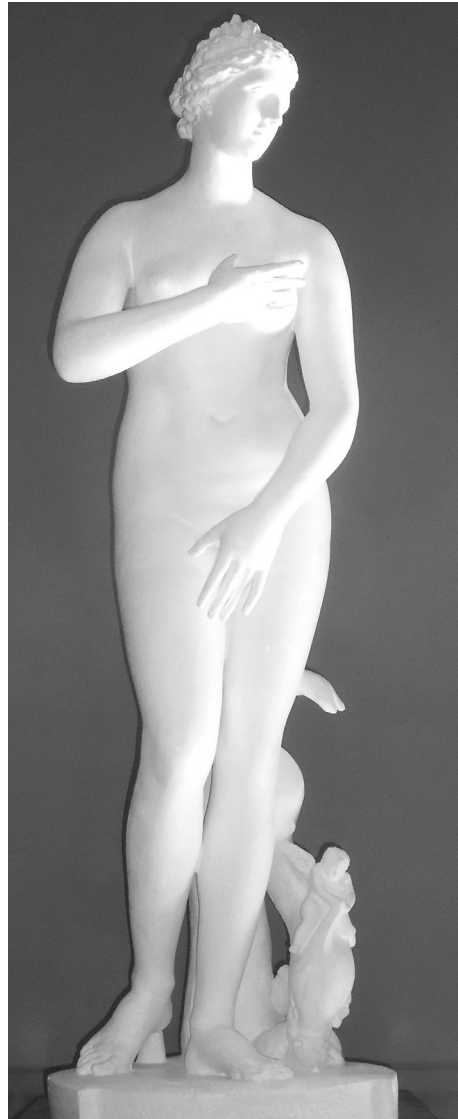

pintura. En la pared de la entrada de este salón formaran línea arriba 4 Reyes, dos a cada lado de Amadeo y se subirán los demás cuadros modernos que allí están ahora. La flamenca del Salón Maria pasará al rincón del muro izquierdo y encima de aquella el Alfonso X, y al lado de éste Ausiàs March y Susana, los Santos y Santas, un lugar más al centro y a sus lados, los otros dos Reyes Godos, y con los demás modernos llevarán el vacío dejando en la parte baja por los Reyes que van a la alta. Así me parece quedará regularmente de color y forma. Del muro derecho llenaré los vacíos con la vista de la Virgen quitada del izquierdo y dos cuadros de Santa Teresa, un San Antonio y la Escena Bíblica de Viladomat. Explicando el plan a Don Víctor, el Sr. Pollés vice-presidente de turno, queda aprobado mañana comenzaremos. Salgo a poner a Don Víctor, el Dr. Ribera a las 6 de la tarde con los mismos des de después cena hasta las 11 de la noche.”

Sabem que a l'endemà, el dilluns dia 12, va començar una nova distribució dels quadres i aquest cop sabem que va estar projectada pel mateix Balaguer. Els fusters van començar a treballar al saló Maria per preparar-lo per als quadres i tapissos que acompanyarien les cèlebres escultures que ocuparien aquesta sala del Museu.

El dijous 15, sabem que varen quedar col·locats ja els quadres i les pilastres “*en el testero izquierdo del Salón Maria*”⁸ i el divendres 16 acaba la col·locació dels quadres al saló. Una de les peces més interessants que trobem és una Resurrecció que hauria estat pintada per Antoni Viladomat, que actualment resta desapareguda però sabem que va estar col·locada al costat d'un sant Antoni. Diversos quadres, gravats i fotografies que estaven repartits per Santa Teresa es varen traslladar

doncs al Museu. Pel que es pot interpretar al dietari, la nova col·locació i disposició de les peces no els deuria acabar de convèncer, ja que el divendres 16 a la nit varen decidir modificar-la.

Venus de Médici
Còpia de la Venus de Praxítel·les (c. 1899)

EL MUSEU DE MODELS DE VÍCTOR BALAGUER: EL CONCEPTE

Tal com afirma Montserrat Comas, per Balaguer, Vilanova i la Geltrú era una excel·lent opció com a lloc per aixecar una Escola d'Art.⁹ L'escultura jugaria un paper fonamental, ja que tots els guixos i fangs que es van donar a la institució tenien una clara finalitat educativa. Una de les principals tasques que realitzà Balaguer a la institució va ser la d'envoltar-se de persones competents en cada camp: en aquest cas, Balaguer va confiar amb l'escultor Suñol perquè fos el seu guia en les adquisicions d'escultures. De fet, hauria estat aquest el que hauria insistit a Balaguer amb la idea de realitzar un museu de models on l'escultura catalana jugaria un pes importantíssim i que seria un referent imprescindible per a la resta de museus de l'Estat a més d'aconseguir una major aflluència de visitants cap a Vilanova i el Museu.¹⁰ De fet, en les epístoles conservades de Víctor Balaguer a Joan Oliva, es fa palès com, per Balaguer, les reproduccions artístiques han de tenir un paper primordial a la institució: *“la colección de reproducciones artísticas ha de ser objeto de nuestra predilección”*.¹¹ L'escultura, ja des dels seus inicis, serà una qüestió que capficarà especialment Víctor Balaguer. A què es pot deure aquesta obsessió cap a l'escultura? Doncs segurament al fet que la considerava apta per comunicar emocions i valors al conjunt de la ciutadania. Pensem que en aquesta època agafen molt pes les escultures monumentals, que es multiplicaran per les ciutats de Barcelona i Madrid com a conseqüència dels canvis urbanístics de la primera (la creació de l'Eixample i el conjunt de preparatius per l'Exposició Universal de

Barcelona del 1888) i la consolidació com a capital d'Espanya de la segona.¹²

Segons Comas, el segon motiu pel qual Balaguer hauria estat un gran defensor d'aquesta disciplina era el fet que *“honorava per la posteritat als grans personatges i era un reflex de la ideologia d'aquests”*.¹³ Per tant, per Balaguer, l'escultura tindrà un gran valor testimonial, i de via per recuperar la història de Catalunya, la seva memòria, i divulgar-la entre la població. Balaguer farà pressió entre els escultors per aconseguir obres originals, com reproduccions amb guix i fang, o còpies d'obres de gran rellevància realitzades per artistes posteriors. Per tant, el que farà el fundador serà aconseguir el favor dels escultors més rellevants d'aquell moment, que trobarem treballant indistintament a Madrid i a Barcelona i que en aquells anys estaven sent guardonats a les Exposiciones Nacionales de Bellas Artes de Madrid.¹⁴ Alguns d'aquests escultors eren els germans Vallmitjana, Suñol, Fuxà i, sobretot, Campeny (pel qual els membres de la institució sentien una especial debilitat). Gràcies al Butlletí, sabem que aquestes escultures varen ser una donació de la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando realitzada el 1886. El fet que el Museu les sollicités es podria deure a dos factors: per una banda, l'admiració que sentien els membres de la institució cap als mestres antics i les obres d'art clàssiques; per l'altra, la voluntat que servissin de model per als joves alumnes de les escoles d'art, que s'estaven instruint en les arts del dibuix i de l'escultura. Un altre testimoni sobre el creixent interès per aquesta classe d'obres el trobem a la guia d'Antoni Garcia Llansó, *Una Visita al Museo Biblioteca Balaguer de Villanueva y Geltrú*, on s'especifica:

*“Corona el vestibulo una elegante cúpula que corresponde a la rotonda del vestibulo, centro o eje del edificio, al que convergen los demás salones, bellamente decorado con los retratos de otros preclarados vilanoveses, exornada con una notable escultura. El Himeneo, de Suñol, y las bien ejecutadas reproducciones de la Venus Medici, El Fauno del Vaticano y la Venus de Milo. En el centro hay una columna corintia de mármol de Carrara obra del señor escultor italiano Nicoli.”*¹⁵

L'interès per l'eixamplament de la secció d'escultura es va mantenir fins anys després de la mort del fundador: per exemple, sabem que el 1907 es varen adquirir els models pel monument al Dr. Robert de Josep Llimona, que figurava a l'Exposició de Belles Arts de Barcelona.

TRANSCENDÈNCIA: EL MUSEU DE REPRODUCCIONS ARTÍSTIQUES

Paral·lelament, Miquel Badia ja havia tingut la idea de crear un Museu de Belles Arts a Barcelona per tal com des del *Diario de Barcelona* el gener de 1883 pregonava la necessitat que es creés un Museu de Reproduccions Artístiques per tal de respondre a les necessitats educatives dels joves artistes de la ciutat.¹⁶ En aquell moment l'Ajuntament de Barcelona volia fer un museu amb obres originals, però no tenia fons suficients per adquirir un fons artístic gaire rellevant. Andrea Garcia¹⁷ i Josep Maria Boronat¹⁸ defensen que Miquel Badia veia en el Museu de Reproduccions una sortida digna a la manca de museus que hi havia a Barcelona. La seu del museu estaria situada a un dels edificis del Parc de la Ciutadella i seria un centre iniciàtic on es podrien formar els joves artistes,

a més d'una aproximació al coneixement de l'art per part de la població. Badia considera que aquesta solució devia ser un exemple per a altres capitals europees com són Viena, París, Londres o Madrid.¹⁹

Després de la Exposició Universal de Barcelona del 1888 l'alcalde Rius i Taulet va recuperar la idea de Miquel Badia: va sol·licitar crear a la Nau Central del Palau de la Indústria el Museu de Reproduccions Artístiques. D'aquest Museu se n'havia d'encarregar la Comissió de Belles Arts, ajudada per la Comissió de Monuments Històrics i Artístics. L'encarregat de dur a terme les adquisicions de les peces fou el successor de Rius i Taulet, Macià i Bonaplata. Tot i que la creació definitiva del Museu la va fer l'alcalde Coll i Pujol el mes de setembre de 1890 i es decidí que la denominació final del centre seria la de Museu de Reproduccions artístiques, d'Arquitectura, Escultura i Arts Sumpuàries. El Museu Nacional de Reproducciones artísticas de Madrid s'havia creat, segons va fer constar en el seu moment José Almagro, per “Real Orden de 31-1-1887” per iniciativa d'Antonio Cánovas del Castillo. El Museu va ser instal·lat al Casón del Buen Retiro per tal de poder obrir les portes al públic el 6 de gener de 1881.²⁰ De moment el museu va estar sota la tutela de l'Ajuntament. Els regidors varen ser els senyors Fuster, Lluch, Soriano i Sagnier i, els quatre especialistes, serien Miquel Badia, Sanpere i Miquel, Soler i Rovirosa i Domènech i Montaner. La Comissió es va reunir per primera vegada el dia 9 de setembre i, posteriorment, nomenaven una ponència per estudiar la forma que havia d'assolir el museu i poder elaborar una política d'adquisicions.²¹ Tan sols alguns dies després Coll i Pujol

adreçava una carta a la comissió en la qual es nomenava Josep Lluís Pellicer com a secretari director;²² així mateix, s'hauria nomenat Carles Pirozzini i Martí sotssecretari. A partir d'aquí es va donar una subvenció per tal de poder adquirir reproduccions d'obres d'art tant d'Espanya com de l'estranger (aquest últim grup formava les peces més representatives de la mostra). Aquesta etapa va ser rica en iniciatives ja que es varen adquirir peces de gran qualitat. Mentrestant, la Comissió havia d'anar preparant el que era el museu elaborant uns projectes museològics i museogràfics. El dia 22 de gener la comissió executiva va entregar el dictamen a l'Ajuntament de Barcelona.

Un dels aspectes més interessants, com ja va passar en el Museu Balaguer, era el fet de posar en evidència l'objectiu formatiu del museu: es va reservar un espai al primer pis per a la biblioteca, "elemento del museo que ha de tener capital importancia para la consulta y el estudio."²³

Aquesta biblioteca hauria de contenir reproduccions fotogràfiques de totes les obres dels museus. Potser la idea era massa àmplia, però

la qüestió és que amb els anys la biblioteca es va anar enriquint amb publicacions, postals i fotografies de les obres nacionals i estrangeres. Estava previst que els fons de la biblioteca s'ordenessin d'acord als criteris divisoris de cada secció del museu. La galeria del pis superior també anava destinada a l'exposició permanent de les peces més delicades. Finalment, la inauguració va tenir lloc el mes de juny de 1891. Tal com va dir Josep Lluís Pellicer en el seu discurs inaugural: "*se hallan ya expuestos, aunque solo sea como un simple esbozo, las manifestaciones de todas las ramas en que se subdivide.*" El discurs que hauria realitzat en el seu moment Pellicer conté els conceptes del dictamen, però dóna èmfasi a la finalitat del museu, que era la pedagògica i didàctica del centre, conceptes sinònims del *Surge et Ambula* del Museu Balaguer. En definitiva, no seria gens agosarat afirmar que la finalitat de la presència de guixos i reproduccions de grans obres escultòriques en guix, fang o terracota respon a la voluntat dels seus ideòlegs de formar la població per tal que aprengui de les grans peces de l'antiguitat o de les principals obres dels artistes contemporanis.

Notes:

¹ SCHLOSSER, Julius. *Las Cámaras artísticas y maravillosas del Renacimiento Tardío*. Madrid: 1988. Pàgines 10-12.

² GARCIA SASTRE, Andrea. *Els museus d'art de Barcelona: Antecedents, gènesi i desenvolupament fins l'any 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

³ *Ibíd.*

⁴ *Ibíd.*

⁵ BMVB. Oliva/680. Carta de Joan Oliva a Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú. 14/03/1889

⁶ GARCIA LLANSÓ, Antoni. *Una Visita al Museo Biblioteca Balaguer de Villanueva y Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: BMVB, 1893.

⁷ Oliva, Joan. Dietari 1895. 11/08/1895

⁸ *Ibíd.*

⁹ COMAS GÜELL, Montserrat. *La Biblioteca Museo Balaguer, Un projecte nacional català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.

¹⁰ BMVB. Oliva/384, 470. Vilanova i la Geltrú, 12-XII-1886. Carta de Joan Oliva a Víctor Balaguer.

¹¹ BMVB. Oliva/238. Madrid, 5/VI/1885. Carta de Víctor Balaguer a Joan Oliva.

¹² SUBIRACHS BURGAYA, Judit. *L'escultura del segle XIX a Catalunya: del Romanticisme al Realisme*. Barcelona, Publicacions l'Abadia de Montserrat, 1994.

¹³ COMAS GÜELL, Montserrat. *La Biblioteca Museo Balaguer, Un projecte nacional català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.

¹⁴ SUBIRACHS BURGAYA, Judit. *Monuments commemoratius de Barcelona abans de la Guerra Civil*. Tesi Doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1983.

¹⁵ GARCIA LLANSÓ, Antoni. *Una Visita al Museo Biblioteca Balaguer de Villanueva y Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: BMVB, 1893.

¹⁶ BADIA, J. Miquel. "Un museo realizable". *Diario de Barcelona*. 16-1-1883, pp. 629-631.

¹⁷ GARCÍA SASTRE, Andrea A. *Els museus de Barcelona: antecedents, gènesi i desenvolupament fins el 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

¹⁸ BORONAT I TRILL, Josep Maria. *La política d'adquisicions de la Junta de Museus 1890-1923*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

¹⁹ BADIA, J. Miquel. "Un museo realizable". *Diario de Barcelona*. 16-1-1883, pp. 629-631.

²⁰ GARCÍA SASTRE, Andrea A. *Els museus de Barcelona: antecedents, gènesi i desenvolupament fins el 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

²¹ GARCÍA SASTRE, Andrea A. *Els museus de Barcelona: antecedents, gènesi i desenvolupament fins el 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

²² *Ibíd.*

²³ *Ibíd.*

BIBLIOGRAFIA

- BADIA, J MIQUEL. “Un museo realizable”. *Diario de Barcelona*, 16-1-1883, pp. 629-631.
- BORONAT I TRILL, JOSEP MARIA. *La política d'adquisicions de la Junta de Museus 1890-1923*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “Josep Coroleu i Víctor Balaguer : la creació de la Biblioteca Museu Balaguer.” Vilanova i la Geltrú: Plecs d'Història Local, núm. 28. *L'Avenç*. Núm. 139 (juliol/agost 1990), pp. 36-39 (417-419).
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Epistolari de Víctor Balaguer [catàlegs]: aproximació a un catàleg: 1869*. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 1990.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “La Biblioteca-Museu Balaguer i Joan Oliva i Milà, bibliotecari”. *Revista de Catalunya*. Nova etapa, núm. 53 (juny 1991), pp. 154-159.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Epistolari de Víctor Balaguer [catàlegs]: aproximació a un catàleg: 1870*. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 1992.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “Víctor Balaguer, ‘Surge et ambula’”. *Revista de Catalunya*. Nova etapa, núm. 110 (juny 1996), pp. 73-89.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Epistolari de Víctor Balaguer: catàleg de 1871*. Vilanova i la Geltrú: Organisme Autònom Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 1998.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “La Biblioteca -Museu Balaguer de Vilanova i la Geltrú”. *Initium: revista catalana d'història del dret*. Núm. 5 (2000), pp. 625-640.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “La guillardura dels Oliva”. Barcelona: *El Punt: diari independent, català, comarcal i democràtic*. (14 de maig de 2003), p.33.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Víctor Balaguer i el seu temps*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *La Biblioteca Museu Balaguer, un projecte nacional català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Teresa Basora i Sugranyes: 1922-1998*. Vilanova i la Geltrú: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú; Gràfiques El Campanar, 2008.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. *Víctor Balaguer i la identitat col·lectiva*. Catarroja; Sueca: Afers, Imprenta Palacio, 2008.
- COMAS GÜELL, MONTSERRAT. “125 anys de què?”. *Bulletí de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer*. Vilanova i la Geltrú, 2009.
- CREUS ESTHER, MANUEL. “Los cuadros del museo-biblioteca: revista crítica publicada en el 'Eco de la Exposición Regional' de Villanueva”. Vilanova i la Geltrú: Impr. del Ferrocarril, 1882.
- CREUS ESTHER, MANUEL. “Los cuadros del Museo-Biblioteca”. *Eco de la Exposición Regional*. Vilanova i la Geltrú, núm. 14 (setembre de 1882), pp. 1-2; núm. 15 (octubre de 1882), pp. 1-3.
- CREUS ESTHER, MANUEL. *Necesidad de conocimientos artísticos para producir obras bellas y utilidad de los centros teórico-prácticos de artes y oficios para difundir dichos conocimientos entre los artesanos*. Vilanova i la Geltrú: Impr. José A. Milá, 1886.
- COROLEU INGLADA, JOSEP. “Reseña de los festejos celebrados en Villanueva y Geltrú con motivo de la inauguración de los ferrocarriles directos de Madrid y Zaragoza á Barcelona en la sección de Barcelona á Villanueva.” Vilanova i la Geltrú: Impr. del Ferrocarril, J. A. Milá, 1882.
- GARCIA LLANSÓ, ANTONI. *Una Visita al Museo Biblioteca Balaguer de Villanueva y Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: BMVB, 1893.

GARCÍA SASTRE, ANDREA A. *Els museus de Barcelona: antecedents, gènesi i desenvolupament fins el 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "Passat i futur del Museu Víctor Balaguer". *L'Hora del Garraf*. Vilanova i la Geltrú, 2001.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "La col·lecció d'art contemporani del Museu Víctor Balaguer". *L'Hora del Garraf*. Vilanova i la Geltrú, 2005.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "Dipòsit del Prado del Museu Balaguer: una nova Sala Prado". *L'Hora del Garraf*. Vilanova i la Geltrú, 2007.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "Projecció nacional de les col·leccions del Museu Balaguer". *Butlletí de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer*. Vilanova i la Geltrú, 2008.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "Del Prado a Vilanova: nova sala permanent". Vilanova i la Geltrú. Organisme Autònom Local de Patrimoni Víctor Balaguer, 2008.

ROSICH SALVÓ, MIREIA. "El Museu en els orígens: quina col·lecció tenia Balaguer abans d'obrir el Museu?". *Butlletí de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer*. Vilanova i la Geltrú, 2009.

SCHLOSSER, JULIUS. *Las Cámaras artísticas y maravillosas del Renacimiento Tardío*. Madrid, 1988, pp 10-12.

SUBIRACHS BURGAYA, JUDIT. *Monuments commemoratius de Barcelona anteriors a la guerra civil*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1983.

SUBIRACHS BURGAYA, JUDIT. *L'Escultura commemorativa a Barcelona, fins al 1936*. Barcelona: La Llar del Llibre, 1986.

SUBIRACHS BURGAYA, JUDIT. *Romanticisme i realisme en l'escultura del segle XIX a Catalunya*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona, 1992.

SUBIRACHS BURGAYA, JUDIT. *L'Escultura del segle XIX a Catalunya: del romanticisme al realisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

TRIADÓ, JOAN RAMON. *Arte en Cataluña*. Madrid: Ediciones Cátedra, 1994.

TRULLEN, JOSEP MARIA. "La història de la Biblioteca Museu Balaguer I". *L'Hora del Garraf*. Vilanova i la Geltrú, 20 d'abril de 2001, p. 50.

TRULLEN, JOSEP MARIA. "La història de la Biblioteca Museu Balaguer II". *L'Hora del Garraf*. Vilanova i la Geltrú, 27 d'abril de 2001, p. 60.

FONTS

Dietaris Joan Oliva: 1893-1895.

Epistolari Joan Oliva: Museu Adquisicions Escultures: 1884-1901.

Actes de la Junta de Patronat: 1884-1901.